

Nr 27.

Av herr **Petrén, Alfred**, angående ändring i staten för uppfostringsanstalten för sinnesslöa gossar å Salbohed m. m.

Då 1921 års riksdag beviljade anslag till anordnande av en uppfostringsanstalt för vanartade sinnesslöa gossar å Salbohed, fastställdes följande *avlöningsstat* för anstalten för år 1922:

	L ö n			Tjänstgöringspenningar	Summa	
	Oreducerat belopp	Pensionsavgift motsvarande belopp	Reducerat belopp			
1 föreståndare	2,300	100	2,200	1,200	3,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 400 kronor, efter 10 år med ytterligare 400 kronor och efter 15 år med än ytterligare 400 kronor.
1 lärare	1,600	50	1,550	1,000	2,550	
1 arbetsledare	1,000	25	975	500	1,475	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
1 »	1,000	25	975	500	1,475	
1 husmoder	600	25	575	—	575	Efter 5 år kan lönen höjas med 50 kronor och efter 10 år med ytterligare 50 kronor. Därjämte fri kost och tvätt samt möblerad bostad.
Till vikariatsersättningar och extra personal samt tjänstepersonal...	—	—	—	—	2,550	
Summa kronor	—	—	—	—	12,025	

Anmärkingar:

1. Samtliga befattningshavare erhålla fri bostad, fri uppvärmning (eller bränsle) samt, om elektriskt ljus införts, fri belysning. Huggning och sågning av bränsle ävensom armatur och lampor för elektrisk belysning bekostas dock av befattningshavaren.

2. Husmodern äger under semester rätt till kontant ersättning för kost med det belopp för var dag, vartill kosthållet för henne beräknats.

3. Därest föreståndare eller lärare äger delaktighet i statsunderstödd pensionsanstalt höjes avlöningen med det mot pensionsavgift svarande belopp.

Bihäng till riksdagens protokoll 1923. 3 saml. 12 häft. (Nr 27—29.)

Uti den vid nämnda riksdag fastställda staten för anstaltens driftkostnader i övrigt räknades med 30 elever. Anstalten öppnades först i slutet av november 1922, men redan uppgår det sammanlagda antalet intagna och anmälda, som enligt reglementet äro berättigade till inträde, i det närmaste till nämnda siffra. Antalet intagna är nämligen nu 15, medan antalet till inträde berättigade anmälda uppgår till 14. Enligt vad jag vid besök å anstalten inhämtat, har anstaltsledningen emellertid funnit det vara omöjligt att mottaga alla dessa exspektanter förrän antalet arbetsledare blivit ökat. Det har nämligen visat sig, att man icke kan hava alltför stora arbetslag, när fråga är om vanartade sinnesslöa. I övrigt är behovet av ökning i arbetsledarnas antal i och för sig av behovet påkallat, enär deras tjänstgörings- och vakttid under nuvarande förhållanden blir alldeles orimligt lång. Till belysande av detta förhållande må här återgivas en från de två nuvarande arbetsledarna till anstaltens styrelse ingiven skrivelse, vilken har följande lydelse:

»Till styrelsen för statens uppfostringsanstalt, *Salbohed*.

Undertecknade anhålla vördsamt, att den tjänstgöring, vi för närvarande äro ålagda, i någon mån lättas.

Arbetstiden för den icke vakthavande är tillräckligt lång med ett så tröttande arbete i 10 timmar för dag. Detta anse vi oss dock kunna utföra, varför det ej är i arbetstiden utan den vakttjänst, vi därutöver äro ålagda, som vi anhålla om lättnad.

Det åligger den vakthavande att klockan 7 på morgonen övertaga vakten och det därmed sammanhängande arbetet, vilket sedan fortsätter till klockan 9 e. m. med uppehåll vid måltiderna endast så lång tid, som därtill är nödvändig. Därtill kommer, att vi vid helgerna skola varannan dag vara bundna av tjänsten, eller om den ene skall kunna få någon ledighet, den andre då måste åtaga sig ovannämnda långa tjänstgöring två eller tre dagar i följd. Även beträffande de två fridagar i månaden vi erhålla, är det svårt att ordna med, så att den vakthavande ej påläggas ännu större arbetsbörda under dessa dagar.

I betraktande av detta anhålla vi att en manlig arbetsledare för de inre göromålen anställas i stället för att dessa nu skola utföras under ledning av kvinnlig personal, vilket inverkar mycket menligt på gossarnas lydnad och respekt för arbetsledarna, samtidigt som det är den kvinnliga personalen svårt att leda sådant arbete som smörjning av skodonen, inforsling av koks och ved samt skötsel av värme pannorna, vilka nu få vara utan tillsyn halva dagarna, så att, om man fyller dem med större mängd koks, de utveckla för hög värme eller i motsatt fall slockna.

Skulle det ej vara styrelsen möjligt att anställa någon mera arbetsledare — fast eller tillfällig — hoppas vi dock få lättnad i den nu alltför uppsplitande vakttjänsten, som ser oss för tröttande ut att än i 6 månader — kanske längre — få ensamma bära.

Salbohed den 16 december 1922.

Karl Hellman.
Arbetsledare.

Carl G. Cederlund.
Arbetsledare.»

Då man icke gärna kan ålägga nattvakten mer än 10 timmars tjänstgöringstid (9 e. m.—7 f. m.), men vanartade sinnesslöa gossar måste hava oavbruten tillsyn dygnet om, blir det icke möjligt att genomföra den begärda lättnaden i vakttjänstgöringen, förr än arbetsledarnas antal blivit ökat.

Då Kungl. Maj:t nu föreslagit att den hittills fastställda avlöningsstaten skulle gälla oförändrad även för nästa budgetår (5:te huvudtiteln, sid. 208—215), skulle en anslutning från riksdagens sida till denna uppfattning alltså innebära, att det i ovan återgivna skrivelse anförda missförhållandet i varje fall icke skulle kunna bli avhjälpt före den 1 juli 1924(!). Man kan väl ändock icke gärna låta det fortgå så länge, att en familjefader — båda arbetsledarna äro gifta — skall varannan dag hava en tjänstgöringstid av 14 timmar (7 f. m.—9 e. m.). En ökning av arbetsledarnas antal torde sålunda vara oundviklig. Som ovan framhållits är anställandet av en tredje arbetsledare även förutsättningen för att alla anmälda skola kunna mottagas. Framför allt är det fullkomligt uteslutet, att några vanartade *epileptiska* barn, varav ett flertal äro anmälda, skola kunna mottagas utan ökning av arbetsledarnas antal, då sådana barn äro i behov av särskilt noggrann tillsyn.

Vad beträffar Kungl. Maj:ts förslag till *omkostnadsstat* för anstalten under nästa budgetår räknas däri — som ovan nämnts — med 30 elever liksom uti nu gällande stat. En väsentlig ökning av anstaltens beläggning är emellertid nödvändig, därest densamma under det kommande budgetåret skall kunna bli till det gagn, som med densamma åsyftats. Som bekant är ju anstaltens uppgift att mottaga sådana å de statsunderstödda sinnesslö- och epileptikerskolorna intagna gossar, som å dessa visat sig olämpliga för samlivet eller i deltagandet av arbetet därstädes, och vilkas utskrivning från nämnda anstalter utgör ett villkor för statsbidrags utgående till dem (kungl. kungörelse den 24 okt. 1919, sv. författningssamling nr 659). Före tillkomsten av statens sinnesslöskolor stod i regel ingen annan utväg öppen än att hemsända dessa de mest svårskötta bland de sinnesslöa och epileptiska barnen — något som helt naturligt beredde de kommunala myndigheter, som därvid blevo nödsakade att omhändertaga dem, mycket stora svårigheter. Då det sammanlagda antalet av å Salbohedsanstalten intagna och till inträde berättigade anmälda — såsom ovan nämnts — redan nu i det närmaste uppgår till det i Kungl. Maj:ts förslag till *omkostnadsstat* upptagna elevantalet, så skulle ju, om ej detta kunde väsentligen överskridas, följden bliva den, att de gossar, som under nästa budgetår komma att behöva, såsom för samlivet olämpliga, utskrivs från de statsunder-

stödda sinnesslö- och epileptikerskolorna, måste — i likhet med vad förut varit brukligt — hemsändas till sina kommuner. En sådan åtgärd synes mig dock något avita, då den anstalt, som är anordnad för att kunna befria kommunerna från omsorgen om de vanartade sinnesslöa och epileptiska gossarna, ännu ha många platser lediga. Båda de två för elever avsedda byggnaderna beräknas nämligen rymma tillsammans 55 platser och enbart den barackbyggnad, som hittills är tagen i anspråk för eleverna, och vilken ju måste i sin helhet uppvärmas, rymmer över ett 40-tal platser. Att det före den 30 juni 1924, då nästa budgetår utgår, kommer att ingå ytterligare minst ett 10-tal anmälningar till denna anstalt, är ställt utom allt tvivel.

Av det nu anförda torde tydligt framgå, att om Salbohedsanstalten under nästa budgetår skall kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift, måste den hava möjlighet att kunna mottaga minst ett 40-tal elever. Enligt anstaltsledningens bestämda uppfattning låter detta sig icke göra, med mindre 4 arbetsledare anställas, nämligen tre för arbetet utomhus och å verkstäderna samt en för tillsyn av sådana epileptiska eller starkt rymningsbegärliga elever, som endast kunna sysselsättas inom baracken (med handaslöjd av ena eller andra slaget). Med detta antal arbetsledare torde emellertid 40-talet elever, därest så skulle visa sig behövt, kunna överskridas.

För en sådan ökning i elevernas antal torde icke behövas någon ytterligare lärarkraft, då många av de intagna överskridit den egentliga skolåldern, varför två skolklasser alltjämt torde bli tillräckliga. För att föreståndaren emellertid skall få tid till den undervisning, som i så fall måste påläggas honom, därest elevantalet överskrider 30-talet, torde det dock bli nödvändigt, att — såsom skolöverstyrelsen uti sitt yttrande i frågan föreslog — ett särskilt belopp å 700 kronor beräknades för att möjliggöra befrielse för föreståndaren från skyldigheten att föra anstaltens räkenskaper. Någon ökning uti antalet kvinnlig ekonomipersonal torde däremot icke bli behövt, därest elevantalet går upp till 40-talet eller därutöver, då för uppgiften lämpade elever kunna biträda med handräckning åt kökspersonalen, diskning m. m.

Nu inser jag alltför väl, att det under nuvarande finansiella situation icke går för sig att föreslå höjning av en utgiftsstat utan att inkomststaten ävenledes ökas. En mindre allmän höjning av elevavgiften, som vid denna anstalt bestämts till 365 kronor för år, synes mig emellertid kunna ha fog för sig. Visserligen är det i och för sig önskligt att avgifterna å statens anstalter hållas så låga som möjligt, men i själva verket överstiga avgifterna vid övriga statens anstalter inom sinnessjuk-

och abnormvården nämnda belopp. Vid hospitalen är avgiften sålunda 1 krona 10 öre per dag (vilket dock är 40 öre mindre än föregående år) och vid blindanstalterna, inklusive anstalten för blinda med komplicerat lyte (av vilka det stora flertalet äro sinnesslöa) är årsavgiften 400 kronor. Det synes mig rimligt, att avgiften vid Salbohedsanstalten för de vanartade *sinnesslöa* barn, som icke äro fallandesjuka, höjes till samma belopp. Vad åter beträffar de vanartade *epileptiska* barnen, synes mig goda skäl tala för att avgiften för dem sättes avsevärt högre, då de kräva vida mera tillsyn och många av dem på grund av sin sjukdom ofta icke kunna tagas med i arbete utomhus eller på verkstäderna, varför mottagandet av epileptiska barn med nödvändighet kräver, att en arbetsledare ständigt finnes uti själva anstaltsbyggnaden för dessa barns sysselsättning inom denna. Då nu årsavgiften vid epileptikeranstalterna (till vilka statsbidraget hittills utgått med 500 kronor per år och elev) är 1,000 kronor per elev, synes det mig att elevavgiften för å Salbohedsanstalten intagna *epileptiska* barn utan olägenhet sättes till *det dubbla* mot den i det föregående föreslagna avgiften för övriga därstädes intagna barn eller till 800 kronor. Ty givet är att detta belopp gärna erlagges för en elev, vilken såsom vanartad måste utskrivras från epileptikeranstalt, *där än högre avgift erlagts*, blott anstaltsplats kan beredas honom, så att han ej blir hemsänd till kommunen. Ute i bygderna saknas nämligen helt naturligt möjlighet att på lämpligt sätt omhändertaga dylika svårskötta abnorma.

I anslutning till det ovan anförda får jag sålunda påyrka, att den av Kungl. Maj:ts föreslagna *avlöningsstaten* för Salbohedsanstalten ökas med 2 arbetsledare, vardera med en begynnelselönn av 1,475 kronor, samt med ett anslag å 700 kronor till räkenskapernas förande, varigenom denna stat kommer att sluta å $(12,025 + 3,650 =) 15,675$ kronor. Emellertid borde lämpligen föreskrivas, att sistnämnda anslag finge tagas i anspråk först sedan anstalten nått en viss beläggningssiffra, exempelvis 30, och att vidare den tredje arbetsledaren finge anställas först sedan elevantalet överskridit 20-talet och den fjärde icke förr än detsamma överskridit 30-talet.

I fråga om *omkostnadsstaten* föreslås, att däri räknas med 40 elever. Då detta antal, som nämnts, rymmes uti den byggnad, som hittills tagits i anspråk för eleverna, så medför denna ökning av elevantalet icke någon ökning i utgifterna för värme och lyse. Även åtskilliga andra utgifter såsom för fastighetens underhåll, onera, m. m. beröras icke heller av beläggningsens storlek. De enda poster uti Kungl. Maj:ts förslag till omkostnadsstat, som kräva ökning genom ett större elev-

antal, äro: kosthåll (med 1 krona 10 öre per dag och elev), beklädnad och sängkläder (med 125 kronor per år och elev) samt tvätt och renhållning (med 40 kronor per år och elev). En omkostnadsstat, som räknar med 40 elever, skulle sålunda komma att sluta å $(36,450 + 5,665 =) 42,115$ kronor.

I detta sammanhang må även erinras därom, att kostnaden per elev blir icke så litet minskad genom beläggningens höjande till 40. Enligt Kungl. Maj:ts förslag till utgiftsstat för 30 elever blir årskostnaden för varje elev $\frac{48,475}{30} = 1,615$ kronor 83 öre. Med den här föreslagna utgiftsstaten för 40 elever blir däremot årskostnaden per elev allenast $\frac{57,790}{40} = 1,444$ kronor 75 öre.

Vad *inkomsterna* beträffar, skulle dessa, med de av mig föreslagna avgifterna och om man räknar med 30 icke-epileptiska sinnesslöa och 10 fallandesjuka, under budgetåret komma att uppgå till $30 \times 400 = 12,000$ kronor $+ 10 \times 800 = 8,000$ kronor, summa *20,000 kronor*.

På grund av vad sålunda anförts, får jag hemställa, att riksdagen, med fastställande av här ovan föreslagen avlöningsstat och omkostnadsstat samt avgiftsstorlek, måtte för budgetåret 1923—1924 bevilja

dels till avlöningar och vikariatsersättningar, m. m. åt befattningshavare vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar ett extra anslag av kronor högst, 15,675 (i stället för av Kungl. Maj:t begärda 12,025),

dels ock till bidrag till driftkostnader i övrigt vid samma anstalt ett extra förslagsanslag av kronor 22,115 (i stället för av Kungl. Maj:t begärda 25,500).

Stockholm den 19 januari 1923.

Alfred Petré.